

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2022-11-01 Dnr UFV 2022/1399

Utbildningsdepartementet

Box 256

SE-751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

August Aronsson

Telefon

018-471 57 93

www.uu.se

August.aronsson@uu.se

Remiss rörande Tryggare i vårdyrket – en översyn av vissa frågor inom utbildning till sjuksköterska och barnmorska (SOU 2022:35)

Uppsala universitet har ombetts inkomma med svar på rubricerad remiss.

Bifogat yttrande har utarbetats av en expertgrupp bestående av professor Karin Enskär, institutionen för kvinnor och barns hälsa, professor Cecilia Ekéus, institutionen för kvinnor och barns hälsa, professor Katarina Hjelm, institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, docent Ulrika Pöder, institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap och Leonard Ronge, ordförande Gotlands sjuksköterskestudenter. Fakultetshandläggare August Aronsson har tillhandahållit administrativt stöd.

Övergripande generella synpunkter

Expertgruppen ställer sig övergripande positiv till utredningen och dess förslag. Expertgruppen uppfattar att utredningen har avgränsat sin uppgift på ett korrekt sätt och gått grundligt tillväga. Expertgruppen ser det som positivt att kraven från EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv tydliggörs i Högskoleförordningen. Expertgruppen har inga övergripande synpunkter på regleringens utformning, men framför vissa specifika synpunkter med avseende på examensmålen för barnmorskor – se *1. Författningsförslag* nedan.

Expertgruppen ser positivt på att utredningen i förordet tar fasta på att den akademiska kvaliteten på sjuksköterskeutbildningen inte får sänkas men saknar en återkoppling till detta perspektiv i resten av utredningen. Yrkeskvalifikationsdirektivet gör gällande att klinisk undervisning ska utgöra minst hälften av den föreskrivna minimitiden. Flera lärosäten skulle i nuläget behöva utöka sin VFU för att nå detta mål. Varje utökning av VFU kommer att innebära att en resurs- och kvalitetsprioritering behöver göras. Expertgruppen vill här uppmärksamma att det finns en målkonflikt mellan att uppfylla yrkesdirektivets krav och att bibehålla den akademiska kvaliteten i utbildningen. Det är svårt att se hur en substantiell ökning av andelen VFU ska kunna ske med bibehållen akademisk kvalitet utan att samtidigt utöka sjuksköterskeutbildningens längd.

Det finns också en ekonomisk aspekt av att utöka VFU som utredningen inte nämnvärt går in på. VFU står redan i dag för en betydande del av sjuksköterskeutbildningens budget, och varje ökning av denna andel kommer att medföra en motsvarande omfördelning av resurser från den

teoretiska undervisningen, vilket riskerar att sänka den akademiska kvaliteten.

Sammantaget ser expertgruppen att en anpassning till EU:s yrkesdirektiv i det här avseendet ger starka skäl för en förlängning av sjuksköterskeprogrammet, även om 50 % VFU enligt utredningens uträkning rymms inom den nuvarande treåriga utbildningen.

Specifika synpunkter

1. *Författningsförslag*

Med avseende på examensmålen för barnmorskeexamen föreslår expertgruppen att dessa ytterligare specificeras. Expertgruppen föreslår följande tillägg till målen under ”Färdighet och förmåga” (s 32):

- visa förmåga att självständigt handlägga okomplicerade graviditeter och förlossningar,
- visa förmåga att förskriva vissa läkemedel och anticonception,
- visa förmåga att utföra abort.

Dessa mål rör aspekter av barnmorskeyrket som utvecklats till att bli en obligatorisk del av barnmorskors kompetens och det är relevant att de uttryckligen skrivs ut som examensmål.

Förutsättningar att medverka i VFU och flexibla handledningsmodeller

Expertgruppen ställer sig generellt positivt till utredningens förslag med avseende på hälso- och sjukvårdshuvudmännens förutsättningar att medverka i VFU (kap. 6) och VFU inom sjuksköterskeutbildningen (kap. 7). Expertgruppen instämmer med utredningens analys att möjligheten till VFU i hög grad begränsas av tillgången på kompetenta handledare, och att det finns ett starkt incitament att utforma kraven på ett sådant sätt som tar till vara den kompetens som finns i olika verksamheter.

Expertgruppen ställer sig positivt till förslaget att utveckla mer flexibla modeller för handledning och VFU men ställer sig dock tvekande till utredningens förslag att sänka de generella kvalifikationskraven på kliniska handledare med avseende på utbildningsnivå. Expertgruppens främsta invändning mot detta är att sjuksköterskor besitter en professionell kompetens som är svår att förvärva utan handledning från någon som redan besitter samma kompetens. Det finns också en uppenbar risk att olika typer av standard utvecklas vid olika verksamheter. Expertgruppen anser att det åtminstone bör finnas ett minimikrav på att en sjuksköterska i första hand ska handledas av någon inom samma yrkesprofession.

8. *Examensmålen förtydligas för sjuksköterskor och barnmorskor*

Expertgruppen välkomnar att examensmålen för sjuksköterskor och barnmorskor förtydligas. Expertgruppen delar de utgångspunkter som

utredningen diskuterar under rubriken *Skälen för utredningens bedömning* (s.126), och välkomnar särskilt att vikten av kunskap inom området omvårdnad för sjuksköterskor poängteras. Expertgruppen konstaterar att målen är breda, i synnerhet med avseende på området omvårdnad, och att de kommer att behöva konkretiseras på lärosätetsnivå för att kunna utvärderas.

Simuleringar

Expertgruppen uppfattar att simulering i många fall kan komplettera eller användas som alternativ till kliniska moment, dock med förbehållet att patientkontakten är central för en klinisk utbildning. Expertgruppen delar utredningens uppfattning att simulering skulle kunna räknas som klinisk utbildning (s. 84) men konstaterar dock att detta ännu inte är möjligt enligt yrkesdirektivet. Det är svårt att utläsa om utredningen lämnar något konkret förslag i detta avseende. Det framgår att samtliga lärosäten i utredningens sammanställning använder sig av simulering i varierande omfattning liksom huruvida dessa moment, enligt lärosätenas eget synsätt, ingår i VFU eller ej. Expertgruppen bedömer dock inte att det finns något alternativ till att räkna viss typ av simulering till VFU om det ska vara möjligt att rymma minst 50 % VFU inom ramen för en fortsatt treårig sjuksköterskeutbildning.

9. En väg framåt för barnmorskeutbildningen

Expertgruppen ställer sig positivt till utredningens förslag att UKÄ och Socialstyrelsen får utredande uppdrag med avseende på barnmorskeutbildningens utformning. Expertgruppen vill dock ansluta sig till ståndpunkten att det är nödvändigt att barnmorskeutbildningen förlängs, särskilt i ljuset av de av utredningen föreslagna examensmålen. Detta bör i första hand ske genom inrättandet av en fyraårig direktutbildning, i andra hand genom att påbyggnadsutbildningen förlängs till två år istället för dagens 18 månader. Det främsta argumentet för detta är att barnmorskeyrkets roll har växt utanför den nuvarande utbildningens ramar, som utredningen själv redogör för med början på s. 160. Påbyggnadsutbildningen har varit 18 månader lång i ca 15 år och mycket har hänt inom barnmorskeyrket sedan dess med avseende på utökat ansvar och behov av kompetenser. Det finns ett samlat intryck bland lärare och studenter att den nuvarande barnmorskeutbildningen är alltför komprimerad, och expertgruppen ser en utökning som en nödvändighet.

Expertgruppen uppfattar dock att resonemanget på ss. 161 – 162 (*Barnmorskans kunskapsområdet är i fokus vid direktutbildning*) skulle behöva utvecklas med avseende på varför barnmorskor inte behöver vissa kompetenser i sin yrkesutövning. Detta gäller i synnerhet påståendet om att psykiatri skulle vara obehövligt för en barnmorska, något expertgruppen ställer sig frågande till, med tanke på att kontakter med

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2022-11-01

Dnr UFV 2022/1399

psykiskt sjuka är en ofrånkomlig del i barnmorskeyrket, och den
stigmatisering som vidhäftar psykisk sjukdom.